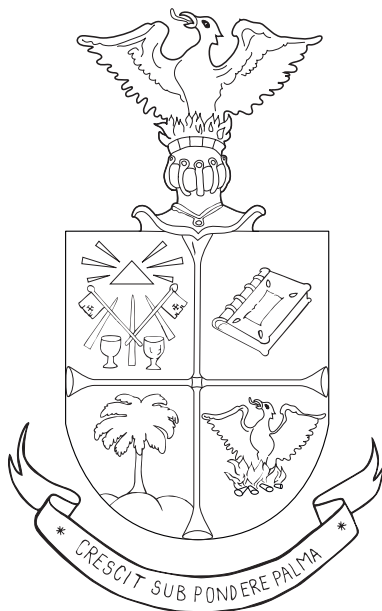

Glossa Iuridica

X. évfolyam, 4. szám

Tematikus szám

A cigányság helyzete Magyarországon és Európában 50 év múlva

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Bónis Péter, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Manzinger Krisztián,
Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor, Osztovits András, Pulay Gyula,
Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István, Szabó Imre, Szabó Zsolt,
Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

E SZÁM SZERKESZTŐI:

Móré Sándor, Rixer Ádám

ISSN 2064-6887

Valamennyi tanulmány és a teljes lapszám a Károli Gáspár Református Egyetem pályázatán nyertes, A cigányság helyzete Magyarországon és Európában 50 év múlva című, 2022 és 2024 között a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely szervezésében zajló kutatás keretében valósult meg.

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

valamint

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László, ügyvezető

A MISSION FROM THE MARGINS ELMÉLETE A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYMISSZIÓ VALÓSÁGÁBAN

BALOGH RÓBERT
református lelkész (KRE BTK)

Absztrakt

A magyarországi cigánymisszió egyházi és nem egyházi kontextusban is egyre fontosabb kérdéssé válik. Miközben a misszió évszázadokon keresztül az egyháztagok számának növeléséről szólt, az elmúlt évszázadban a teológiai tudomány egyre inkább a misszió irányának megfordítását helyezte előtérbe. Ugyanis a bibliai alapokra helyezett missziói szolgálat, mely az Egyház sajátja, nem eszközként áll előttünk, sokkal inkább az Egyház lényegéből fakadó kötelesség. S miközben az elesettek, a társadalom perifériáján élők mindig is a misszió égíse alá tartozó csoportok voltak, az újabb kutatások sokkal inkább úgy látják őket, mint akik aktív misszionáriusok lehetnek a társadalom evangelizálásában. A cigánymisszió határozottan ebbe az értelmezési spektrumba tartozik, melynek a magyarországi kontextusa értelmezésében kíván segítséget nyújtani e tanulmány is.

Kulcsszavak: cigánymisszió, misszió, *mission from the margins*

MISSION FROM THE MARGINS IN THE REALITY OF
THE GYPSY MISSION IN HUNGARY

Abstract:

Roma mission in Hungary is becoming more and more crucial issue inside and outside Church's context. For centuries, main goal of mission was to increase the number of the church members, but during the last century direction of mission has changed. Namely, missionary service of the Church which is based on biblical basis sees mission as an obligation which is coming from the Church's very nature. While the marginalized people were always on focus of the mission, according to newer researches, marginalized people could be active missionaries in terms of evangelising the whole society. Roma mission decidedly should be under this interpretational spectrum. This article is a contribution to expound these questions into the Hungarian context.

Keywords: mission, Roma mission, mission from the margins

1. Bevezető gondolatok

A magyarországi cigányság helyzete, múltja és társadalmi státusza meglehetősen összetett kérdéseket vet fel. Az mindenesetre világosan látszik, már csak a rendelkezésre álló történelmi források alapján is, hogy a cigányság Magyarországon nem tekinthető egységes csoportnak, s e sokszínűséget mind a kutatóknak, mind pedig a cigányságot érintő, gyakorlati formákban is megnyilvánuló, különböző társadalmi, illetve egyházi kezdeményezéseknek is figyelembe kell venniük.¹ Mindezek teljesen nyilvánvalóan több kérdést is felvetnek, közöttük olyanokat is, amelyek megválaszolására nehezen vállalkozhatunk, ilyennek tekinthető például az is, hogy a hazai cigányság helyzete mennyiben és mennyire tekinthető etnikai alapú meghatározottságnak, és mennyire társadalmi státuszának. Ezek megítélése a történelem folyamán dichotóm formában volt jelen, és bizonyos formában jelen van mind a mai napig. Mindezeket szem előtt tartva próbálkozunk meg olyan biblikus kapaszkodókat találni, amelyek nyilvánvalóan nem alkalmazhatók kritika nélkül, hiszen több ezer évnyi szakadékot nem lehetséges átugrani az adott társadalmi kontextusok összevetése nélkül, mégis, igyekszünk az Egyház² cigánymissziójának biblikus megalapozottságot adni.

2. Idegenek és jövevények az Ószövetségben

Mindezek ismeretében nézzük meg kicsit közelebbről az ószövetségi Izrael idegenekhez való viszonyát, egészen pontosan azt, hogy mit várt el tőlük Isten a Héber Biblia lapjain. Tehetjük ezt azért is, mert a hazai cigányság jelentős része több hullámban, több irányban és több korszakban érkezett az országba, s a cigányság megítélése mind a mai napig a jövevény, avagy nem jövevény feszültségében létezik. A jövevény, mint népcsoport különös helyet foglalt el az ókori izraeli társadalomban, ezért is szükséges alaposabban megvizsgálni az ő helyzetüket, illetve az erre vonatkozó bibliai tanításokat.

-
- 1 Ennek kapcsán ld. pl.: NAGY Pál: *Egységes cigányság nem létezik (interview)*. Elérhető interneten is: https://www.academia.edu/35644141/Egys%C3%A9ges_cig%C3%A1ny_s%C3%A1g_nem_l%C3%A9tezik_interview_ (2023.03.06. 17:30). Illetve uő.: *Az elképzelt és lehetséges korai cigány történelem*. Elérhető interneten is: https://www.academia.edu/11412494/Az_elk%C3%A9pzelt_%C3%A9s_lehets%C3%A9ges_korai_cig%C3%A1ny_t%C3%B6rt%C3%A9nelem (2023. 03. 06.)
 - 2 Az Egyház szót szándékosan nagybetűvel szerepeltetjük, ezáltal is kiemelve, hogy a kérdés nemcsak a Református Egyházat érinti, hanem a Krisztus testét, melybe minden keresztyén felekezet beletartozik.

2.1. Idegenek az Ószövetségben, lexikográfiai meghatározás

Alapvetően két nagyobb csoportra tekintett úgy az Ószövetség, mint idegenekre, akiket héberül מִדְּרָגָה és עַרְבִי néven tart számon a Szentírás. Úgyis tekinthetünk rájuk, mint „valódi” idegenekre, akik nem éltek tartósan Izraelben³, s mint akikre nem vonatkoztak a tórai szabályozások, ám mégis JHVH védelme alatt álltak.⁴

Azonban témánk szempontjából jóval fontosabb, hogy létezett egy olyan csoport, melyet általában jövevényeknek szokás fordítani magyarul, akik állandó jelleggel, vagy legalábbis huzamosabb ideig éltek Izraelben, vagy éppen maga az izraeli társadalom termelte ki magából őket. Az ő jogaik, illetve társadalmi helyzetük, szövetséghez, vallási élethez való kapcsolatuk feltárása közelebb vihet minket abban a tekintetben, ahogyan az Ószövetség a periférián élőkről gondolkodik, vagyis közvetetten missziói látásmódunkat is befolyásolja.

2.2. A גַּר szó eredete, a csoport helye és megítélése a Szentírásban

A legjelentősebb ószövetségi lexikonok alapján a גַּר (többes száma: מִדְּרָגָה) a רוּג „tartózkodni, időt eltölteni ideiglenesen valahol” igéből származik⁵, ebből következőleg a főnév jelentése: „újonnan jövő, átmeneti lakos”, vagy ahogyan a magyar bibliafordítási hagyomány nevezi: jövevény.⁶ Szükséges megjegyeznünk azt is, hogy a fenti ige participiuma „idegenséget” jelent, valamint egy derivatív formája a Jer 41,17-ben egy helységnevet is jelöl.⁷

Maga az ige és származékszavai leginkább az exíliumi, posztexíliumi szövegekben jelennek meg gyakrabban, vagyis a júdai állam létének az utolsó

3 Ld. pl.: Ex 21,8; 29,33.

4 Ld. különösen is: Jób 31,32. Valamint azt is érdemes megjegyeznünk, hogy olyan szempontból részesei voltak Izrael vallási életének, hogy pl. halott állatot nem lehetett számukra eladni. Ld.: Dt 14,21. További lexikográfiai részletekhez pedig: LIEBER, D.L.: *Strangers and Gentiles. EJ*, 2 (19), 241-242.; valamint: KIDD, R. ; JOSÉ, R.: *Alterity and identity in Israel: the gér in the Old Testament. BZAW*, 283, Berlin-New York, Walter de Gruyter, , 1999, 28-29.

5 SÜLL, T.: *A Nő és a Férfi kapcsolata az Ószövetség fényében - A nő és a férfi kapcsolata Rút és Eszter könyvében*. Doktori értekezés, Halle an der Saale – Komárom, 2007, 136-137.

6 Vö. pl.: Ex 12,19; Lev 24,16.

7 SPENCER, J.R.: *Sojourners. ABD*, 6 (1), 103-104. Valamint MEEK, T.J.: *The translation of GÉR in the Hexateuch and its bearing on the documentary hypothesis. Journal of Biblical Literature*, 49 (2), 1930, 172-180.

időszakában volt leginkább használatban. A masszoréta szöveg 92 alkalommal említi a kifejezést, melyből csupán 6-szor szerepel az ún. „Szövetség Könyvében” (Ex 12-26).⁸

A Biblia első alkalommal a Gen 15,13-ban említi a csoportot, még hozzá Isten mondja Ábrahámnak „*Tudd meg, hogy a te utódaid jövevények lesznek...*”⁹ A jövevény alapvetően szegény,¹⁰ valamint az izraeliták szolgája¹¹, aki az özvegyekkel és az árvákkal említhető egy platformon, legalábbis ami a JHVH által számukra garantál védelmet jelenti.¹²

Az Izraeliták nem bántalmazhatták a jövevényt (Ex 22,20), valamint szeretniük kellett, mint saját magukat, hiszen ők maguk is jövevények voltak Egyiptomban (Lev 19,34 és Ex 22,20), valamint Isten oltalma alatt álltak jogilag is (Dt 10,18). Sőt, azt is elmondhatjuk, hogy nem tekinthetők semmiképpen „másodrendű” polgároknak, hiszen a mindennapi életben nem igazán volt különbség közöttük és a „genuin” izraeliták között, viszont egy nagyon jelentős eltérés azért volt: a jövevénynek nem volt saját földtulajdona (ld.: Ez 47,22).¹³

Vallási szempontból, s itt már különösen érdekessé válik a kérdés e tanulmány témájával kapcsolatosan is, nem volt különbség a natív izraelita és a jövevény között. Szintén vonatkoztak rájuk a Sabbat¹⁴, a Peszach¹⁵, az Engesztelés napi¹⁶, a Sabbat-év¹⁷-i előírások és jogok, áldozatot is mutathattak be¹⁸, sőt, még a menedékvárosokba is elmenekülhettek.¹⁹

8 Ger in BDB, 158.

9 KRAUSS, S.: *The word „ger” in the Bible and its implications*. JQR, 34 (4), 2006, 264-270.

10 De ld.: Lev 25,47!

11 Deut 24,14, természetesen nem minden esetben! A Lev 19:10; 23:22 igehelyek alapján meg volt a joguk a gyűjtögetéshez, hogy fent tudják tartani a mindennapi életüket. Legtöbbjük egyébként napszámosként vagy kézművesként élt és dolgozott. DE VAUX, R.: *Ancient Israel: Its Life and Institutions (Biblical Resource)*. Grand Rapids, Eerdmans, 1997, 78.

12 Uo. 74. A hármas „triáda”, amely különösen fontos szerepet játszik Izrael vallási életének megítélésakor Isten szemében, világosan és együtt megjelenik pl. a Zsolt 94,6-ban.

13 ACHARD, R.M.: *Ger*. In: JENNI, E. C.; WESTERMANN, C: *Theological Lexicon of the Old Testament*. Hendrickson Publishers, 307-310.

14 Ex 20,10.

15 Num 9,14.

16 Lev 16,29.

17 Lev 25:6.

18 Lev 17,8.

19 Num 35,15. Bővebben ld.: KRAUSS, S: *The word „ger” in the Bible and its implications*. *JBQ*, 2006, 34 (4), 264-270.; valamint ld. még: *Ger*. In: CLINES, D., EWOLDE, J. (ed.): *The Dictionary of Classical Hebrew*. vol. II., 372., és DE VAUX, R. i. m. 74.

Az mindenképpen világos, hogy a periférián élők maga Isten védelme alatt állnak az ószövetségi passzusokban.²⁰ Ha megnézzük ezeket a szövegeket, akkor az világlik át rajtuk, hogy az izraeli társadalom, mint az Isten népe magában hordozza azt az inkluzív attitűdöt, amely minket is közelebb vihet a téma mélyebb és előrébb mutató megértéséhez.

Mint ahogyan nem mehetünk el szó nélkül a tény mellett, hogy Izrael maga is úgy tekinti eredetét, mint aki jövevény volt Kánaán földjén, s mindezt Ábrahámra vezeti vissza.²¹ Az önmagát mások fölé helyező, zárt társadalomnak tetsző (legalábbis felületes szemlélő számára ilyenek is tűnhet az Ószövetség) bibliai Izrael tehát már eredetében is elismeri azt, amit a modern archeológia és exegézis is sejt: Izrael népéhez, de még inkább Isten gyülekezetéhez tartozni nem feltétlenül származás alapján lehet, hiszen maga a nép eredete is homályos, fokozatosan alakult ki és folyamatosan változott is. Mégis, az indentitásuk keresésekor nem hagyják figyelmen kívül, hogy ők maguk is jövevények voltak, akik egyedül Istennek köszönhetik azt, amit kaptak.²²

Ennek a fajta önértelmezésnek egyik nagyon fontos lenyomatát találjuk Ruth könyvében, ahol a jövevény Ruth olyan társadalmi elfogadottságban részesül, hogy a könyv a dávidi dinasztiát is tőle származtatja!²³

20 A témában az elmúlt években kiváló doktori értekezés született magyar nyelven. Ld.: JENEI Péter: *Jövevények a kapuknál...* Doktori Értekezés, Debrecen, DRHE, 2014.

21 Gen 23,4 és Lev 25, 23.

22 BRUEGGEMANN, W.: *Old Testament Theology*. Minneapolis, Fortress Press, 1997.(), 248. Természetesen nem állítjuk, hogy ne lennének negatív hangok az idegenekkel vagy más népekkel szemben az Ószövetségben, sőt! Azt viszont igen, hogy az önértelmezési folyamat során egyáltalán nem biztos, hogy a zárt és kirekesztő hangnem a fő irány, hiszen a „sorok között” érzékelteti a finom kontúrjaival a Szentírás, hogy Izrael, mint szövetséges fél is jól tudja azt, hogy JHVH gyülekezetéhez tartozni nem egy etnikai, genealógiai kérdés, hanem sokkal inkább hitbéli.

23 EGERESI L. S.: *Ruth könyve.*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2006, 100 kk. Az említett könyvben megjelenő Ruth és Boáz között meglévő házasság sok szempontból problémás. Ami témánk szempontjából fontos, az az a tény, hogy bár a könyv Ruthot mindvégig moábinak nevezi, (sőt, *nokrijá*-nak, ami, mint azt fentebb láttuk, valódi idegent jelent, tehát még csak nem is jövevényt!), a végén már egyáltalában nem így tekint rá. Minden valószínűség szerint az Izraelben meglévő, idegenekkel szembeni hozzáállást szerette volna formálni a könyv, annak eredeti intencióiban. Boáz ugyanis olyat tesz, amit nem lehetne, vagy nem lehetne vele szemben elvárás, még a levirátus jogi keretei között sem. Habár Ruth jövevényként is aposztrofálhatná magát, a könyv szerkesztése és drámai irodalomvezetése ilyen formában is szeretné felhívni a figyelmünket: Isten követésében nincsenek olyan határok, amelyeket ne lehetne átlépni. Ruth könyve és története tehát ennek a látásmódnak egyfajta „legitimizálása”. Ld. még: SÜLL i. m. 141-148.

Ruth tulajdonképpen elveszíti a saját identitását, mint *idegen*, s végül megtalálja azt, mint olyan nő, aki a נֹדֵד („hűség”) fogalma köré²⁴ építhető identitást tudhat a magáénak. Ugyanez elmondható Naomiról is, aki nemcsak mint *izraelita*, de mint feleség, anya is megtette ugyanezt, majd újra meg is találta. Az sem véletlen, hogy Boáz, Ruth legfőbb erényei között sorolja fel hűségét, s amivel tulajdonképpen a házasságot leginkább meg tudja indokolni az is Ruth נֹדֵד-je!²⁵

2.3. Izrael, mint jövevény JHVH földjén

Ez a típusú önértelmezés Izrael identitásának magvaként megtalálható az Ószövetségben, különösen is a „*Szentség könyvének*” nevezett törvénygyűjteményben.²⁶ Különösen kiemelendő ebből a szempontból a Lev 19. része, melynek központi témája a fentebb említett problémakör. Exegetikailag vizsgálva a szöveget, formakritikai szempontból viszonylagos egyetértés van a tekintetben, hogy műfajilag egyfajta katekizmus szerepet tölthet be, mely a helyes, erkölcsileg tiszta (ún. kábód törvények) felé vezeti Izrael közösségét.

24 A héber kifejezés fordítható úgy is, mint hűség, de ugyanakkor úgyis, mint akik Istent szeretik, vagyis mint akik hűségesek a szövetséghez! S ha ez a legfőbb érve Boáznak Ruth mellett, az azt is megmutatja, hogy Ruth idegenként is hűséges JHVH-hoz, az ő szövetségéhez, s az „elveszített” identitásából olyan mértékben lesz tagja Izraelnek, hogy az ígéretek letéteményesét, magát a Dávid-házat is innen eredezteti az Ószövetség! A kifejezés jelentéséhez ld.: GESENIUS, W.: *Hebräisches und Aramaisches Hanwörterbuch*. Heidelberg, Springer – Verlag Berlin, 2013, 294. A hűség fogalmáért elveszített, majd megtalált identitáshoz pedig bővebben: LAU, H. W. P.: *Identity and Ethics in the Book of Ruth*. Berlin/New York, De Gruyter, 2011, 102-126.

25 Azért is válhat különösen fontossá, hogy ezt a fogalmat használja a könyv, sőt, mint láttuk Ruth egész identitása is erre épül, mert a vegyes házasságokat tiltani akaró passzusok, mint amilyenek a Neh 13, 23-29 vagy az Ezsd 9-10 érvei éppen ezen a ponton a legerősebbek. Izraelnek meg kell tartania a *szentségét*, mivel egyrészt genealógiailag is „magában hordozza” ezt, legalábbis e szerint az érv szerint, (az említett helyek nyilván a Pentateuchosra is építve különösen is hangsúlyozzák a הַקְּדוּשָׁה a „szent mag” meglétét, illetve annak megtartásának, megmaradásának a fontosságát), másrészt pedig az „*idegen asszonyok*” ettől téríthetnék el Izrael fiait. Erre csattanósabb választ Ruth könyvének üzeneténél, terminológiájánál nehezen lehetne adni! Ld.: EGERESI i. m. 115-118. Valamint: PAKKALA, J.: *Intermarriage and Group Identity in the Ezra Tradition (Ezra 7-10 and Neh 8)*. In: FREVEL, C. et al. (Eds.): *Mixed Marriages Intermarriage and Group Identity in the Second Temple Period*. New York, T&T Clark, 2012, 78 kk.

26 Ezen részek a Lev 12-26-ban találhatóak. A kérdéshez ld.: EDELMAN, D.V.; DAVIES, P.R.; NIHAN, C. and RÖMER, T.: *Opening the Books of Moses*. Sheffield, Equinox Publishing Ltd., 2012, 11-51.

S olybá tűnik, hogy Izrael *Coram Deo* nem lehet tiszta, a szó vallási és erkölcsi értelmében, ha nem tartja magát a „Szeresd felebarátodat, mint magadat” parancsához.²⁷ Érdekes továbbá azt is látni, hogy a „te” kifejezést a héber egyes és többes számban is használja, felerősítve azt a látásmódot, hogy a tanítás, sőt elvárás mindenkinek szól, hovatovább a szövetséget egy olyan dinamikus, Izrael egész egzisztenciáját érintő fogalomnak látja, amelyben helye és szerepe van a nem-genuin izraeli jövevénynek is.²⁸

Nem egy elvont, filozófiai értelemben vett szeretetről van tehát itt szó, hanem egy nagyon is praktikus, a mindennapi életre, sőt a gyülekezeti közösségre is kiterjedő szeretet megéléséről. A „szeresd a jövevényt, mint önmagadat” egy ajtó kinyitása, a választott nemzet önértelmezésének egy olyan vetülete, ami Izraelt magát is figyelmezteti jövevény voltára, s a másokhoz való viszonyát is ebbe az irányba, a közösség felé igyekszik terelni.²⁹

Maga a קהל tehát, mint az Isten gyülekezete ebből a szempontból nem a „szuper identitás” helye, legalábbis a szövetség jelét, jeleit (ld. fentebb) magán viselők között, legyen az „izraelita” vagy jövevény, hanem az egymásra utaltak közössége. Vagyis, összegzésként elmondhatjuk, hogy olybá tűnik, hogy Izrael vallási közösségéhez tartozni, sőt, valójában a körülmeteltség szövetségéhez tartozni is elsősorban hitbéli, spirituális kérdés volt, s sokkal kevésbé egy exkluzív, származási alapon meghatározható jelenség.³⁰

3. Missio Dei, Isten missziója a világgal. Mission from the margins

A misszió szó hallatán sokak érezhetik azt, hogy mindez akár erőltetett keresztényi térítést is jelenthet, ám a misszió teológiai értelmezése ennél sokkal mélyebb, ha úgy tetszik az Egyház létezéséből fakadó kiváltság és kötelesség is. Az egyház ugyanis lényege szerint missziói, ám annak megvalósulási formáit

27 E mondat fordításakor nehézségekbe ütközünk, hiszen a „prepozíció azt a fordítási alternatívát is nyitva hagyja előttünk, hogy úgy is értelmezhetjük a fenti kijelentést mint: „Szeresd felebarátodat, mert olyan, mint te”. Ebben az esetben a közösséget, egymásrautaltságot hangsúlyozza a szöveg, ami szintén elősegítheti, hogy Izrael identitását, legalábbis az ószövetségi korban ne csak és kizárólag egy magát mások fölé emelő, kirekesztő maximának lássuk. Ld. pl.: CRÜSEMANN, F.: *The Torah*. Edinburgh, T&T Clark, 1996, 287-289.

28 MILGROM, J.: *The Changing Concept of Holiness*. In: SAWYER John F.A. (ed.): *Reading Leviticus*. Sheffield, Sheffield Academic Press, 1996, 69-71.

29 KAMINSKY, J.S.: *Loving One's (Israelite) Neighbour: Election and Commandment in Leviticus 19*. *Interpretation*, 2008, 62, 124.

30 WENHAM, G.J.: *The Book of Leviticus*. Grand Rapids, Michigan, Eerdmans 1979, 273.

meglehetősen sokáig pusztán az egyháztalagok számának növelésében, illetve eddig le nem fedett területek elérésében látta. Mindez meglehetősen sok elvi és gyakorlati problémához vezetett, melyből a 20. századi teológiai irányzatok próbáltak kiutat találni.³¹ Ezen teológia a missziót, mint *Missio Dei*-t látta és értelmezte, míg a saját szerepét abban vélte felfedezni, hogy mennyiben hallgat az Isten ígérére abból a szempontból, ahogyan a Szentháromság Isten odaadja magát ennek a világnak, és hív követésre, illetve bizonyoságtételre, μαρτυρια-ra. Tulajdonképpen a misszió iránya és alapvető értelmezési paradigmája fordult meg: már nem a misszió van az Egyházért, hanem az Egyház a misszióért, mint διακονια! A keresztyénségnek tehát e két fogalom feszültségében szükséges megtalálnia missziói identitását, vízióját. Ahogyan az Atya elküldi a Fiút, és ahogyan mindkettejük, vagyis a teljes Szentháromság elküldi a Szentlelket ebbe a világba, úgy küldettek a keresztyén emberek is mások számára, hogy szolgálják őket, és jellé legyenek számukra. Tulajdonképpen tehát a *Missio Dei* értelmezési keretein belül az Egyház missziója az Isten missziójába való bekapcsolódást jelenti, méghozzá a μαρτυρια-διακονια relációjában.³² A bármilyen szempontból is a társadalom perifériájára került emberek sok évszázadon át a misszió tárgyának számítottak, olyan kimondott, vagy éppen ki nem mondott célzattal, hogy őket a perifériáról elmozdítva a „centrum” felé közelíthessék. Azonban az elmúlt időszak nagy missziológiai felismerése éppen ennek ellentéte volt.³³ A missziológiai tudomány (s tegyük hozzá a gyakorlat is), felismerte ugyanis, hogy a marginalizált emberek és csoportok lehetnek jellé mások számára, felmutatva azt, a már a Héber Bibliában is megtalálható intenciót, hogy Isten hogyan védi az elhagyottat, az árvát, az özvegyet, és a jövevényt.³⁴ Éppen ezért tartjuk kiemelten fontosnak azt, hogy mint azt a szakirodalom allegorikus képből használja, együtt menjünk oda Jézushoz a vízen járva, ami egy veszélyes és ismeretlen terület, de erre hív minket Krisztus igazsága és missziói lelkülete.³⁵

31 BOSCH, D.J.: *Paradigmaváltások a misszió teológiájában*. Budapest, Harmat-PMTI, 2005, 185-349.

32 Bővebben ld.: FLETT, J.G.: *The Witness of God*. Grand Rapids, Michigan, Eerdmans Publishing, 2010, 11-17.

33 Részletesebben ld. még: MANCHALA, D.: *Mission from the Margins Toward a Just World*. *International Review of Mission*, 2012, 101 (1), 212-231.

34 *A mission from the margins* elméletéhez ld. a WCC vonatkozó dokumentumát. Elérhető az alábbi weboldalon is: <https://www.oikoumene.org/resources/publications/together-towards-life> (letöltési idő: 2023. 04. 03.)

35 Mindebben az is benne van természetesen, hogy ne a saját értelmezésünk szerinti evangéliumot akarjuk elvinni a centrumból a perifériára, hanem vegyük észre, hogy

4. Konklúzió

Mindezeket figyelembevéve hasonló kérdésekkel szembesülünk a cigánymisszió kapcsán is. Hogyan helyes cselekednünk, illetve gondolkodnunk ebben a témakörben? A fentebb részletesen kifejtett, biblikusan megalapozott látásmód szerint a társadalom perifériáján élő emberek nemcsak a misszió tárgyai lehetnek, hanem a misszió alanyai is. Azaz, a magyarországi cigánymissziót nem lehet és nem is szabad a cigányság megkérdése nélkül és a cigányság nélkül végezni. *Ceterum censeo*, mind a gyakorlat, mind pedig a bibliai-teológiai ismereteink alapján úgy gondoljuk, hogy a helyi gyülekezetek megerősödése is nagyban függ azok társadalmi sokszínűségétől, illetve egymástól való tanulásának képességétől. Mindez teljesen egyértelműen látszik a különböző társadalomtudományok által végzett kutatásokban is, mondhatnánk azt is, hogy mindez nemcsak „egyházi igény”, hanem ösztársadalmi felelősség is. Hiszen az a teljes ország érdeke, hogy a magyarországi cigányság helyzete minden szempontból javuljon, illetve, hogy a cigányság megítélése is egy sokkal megalapozottabb, féligazságoktól mentes alapra épüljön. Mindez nem lehetséges Krisztus egyesítő munkája nélkül, amely az alapja kell, hogy legyen minden más társadalmi munkának, missziónak, oktatási és karitatív programnak is. Fontos, hogy missziói identitásunk Krisztus központú legyen, és ezt is akarjuk továbbadni másoknak. Végezetül arról is szükséges szólnunk, hogy a magyarországi cigánymisszió nem korlátozódhat csak és kizárólag a cigányok között végzett misszióra, hanem az általa felvetett kérdések a teljes keresztyéni közösséget kell, hogy elhívja Istennel való kapcsolatának megújítására. Ahogyan a Biblia olyan gyönyörűen ki is fejezi ennek a reménységét is: a sivatag és a kietlen, meddő táj is oázissá lehet.³⁶ Ez az Isten által adott személyes, és társadalmi megújulás feltétlenül szükséges ahhoz, hogy együtt haladhassanak a cigány és nem-cigány emberek, együtt az élet felé.

mindannyian a periférián vagyunk addig, amíg nem ismertük fel és hallottuk meg Krisztus hívó szavát. Ld. még ezzel kapcsolatosan: VERNON, Rachele E.: *A Boat in Restless Seas: Mission from the Margins. International Review of Mission*, 2012, 101 (2), 365-369.

36 Ézs 41,18.